

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 glid., za pol leta
1 glid. 60 kr
Na anonimne do-
pise se ne ozira
Rokopisi in na oee-
no poslane knjige
se ne vrača.o.

Popotnik.

Spis in dopis
naj se bingovolijo
posiljati (frankli-
ran) vredn. štiru
(Reiserstrasse 8),
naročnine.
oznanila in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 7.

V Mariboru, 10. aprila 1883.

IV. tečaj.

Pismo vredniku „Popotnika“.

Velečastiti gospod!

Iz vsega srca čestitam Vam in vsem blagovestnim učiteljem slovenskim, kako se borite za prosveto in blagor naše, a naroda. Med sredstvi, ktere za ta sveti boj upotrebljavate, zavzema Vaš „Popotnik“ tako sijajno mesto, da morete ž njim res ponosni biti; naj bi Vaš „Popotnik“ potoval v vsaktero slovensko šolo, v vsakteri slovenski dom, učeč in vzgojivajoč naš še mnogo zanemarjeni narod!

Da Vam te vrstico pišem, napotil me je gosp. Gabršekov članek „Vzgoja zanemarjene mladine“. Ta predmet, ali to vprašanje se meni tako važno dozdeva, da naj bi ga vsakdo, komur je blagor našega naroda na srcu, premišljeval. Objavim Vam toraj svoje dotično mnenje ter upam, da se bode ta zadeva še od drugih strani natančneje razmotrivala, ob tem pa gospodu Gabršeku vso čast izrekujem, da je pravo stvar na pravem mestu sprožil.

„Kres“ je lanskega leta objavil moj spis „Beseda o našej ljudski prosveti“, kder o vzgoji naše mladine v obče, ali v bolj širnem pomenu o naši ljudski vzgoji govorim, in s tega stališča dozvolim si tukaj nekoliko opazk in nasvetov k gosp. Gabršekoveemu mnenju.

Kdo bi ne vedel ali ne sprevidel, da je, more in mora biti naše učiteljstvo, tako svetsko kakor duhovno, prvi in glavni faktor ljudske prosvete. Naloga, ktero ljusko učiteljstvo reševati ima, je neizmerno važna, pa tudi neizmerno težavna, — mnogo, mnogo važnejša in težejša nego učiteljev srednjih in najvišjih šol. Ljudski učitelj ima biti v prvi vrsti ljudski vzgojitelj, in to je njegov najtežji posel, v tem poslovanju se povsodi naj več zaprek stavi, ktere tako učenje samo po sebi, kakor obči napredek narodne prosvete zavirajo. Vendar večje ko so zapreke, težejše ko je delo, častnejši je boj in slavnejša bode konečna zmaga; to prepričanje naj bi naše blage boritelje in delatelje za narodno prosveto in srečo bodrilo in krepilo.

Prava, razumna, npravstvena vzgoja je prvi pogoj individualne, kakor obče narodne prosvete; kder prava vzgoja pomankuje, vse drugo učenje ničesar ne koristi ali nobenega uspeha nima. No kako bi mogli učitelji v okom priti vzgoji zanemarjene mladine, dokler, kakor gospod Gabršek točno naznačuje hudo zlo, — „učiteljeva poboljševalna sredstva ne segajo v notrajnost domačega življenja?“

Gospod Gabršek tudi dalje polno resnico pravi: „Slabi vzgledi in škodljivi vplivi se pojavljajo sicer premnogokrat tudi izven domačega kroga. . . . a temu zlo se naposled vendar le more v okom priti, ne tako pa zanemarjenej ali naopacnej vzgoji v obitelji samej. Tu se nahaja naj češče kal vsakoj izpridenosti, in oni, ki bode našel sredstvo, s kterim bode moči očistiti domače ognjišče razvad in pohujšljivosti, oni bode mogel najboljši uspeh zabiležiti.“

Iskati nam je toraj treba naj prej in pred vsem, kako bi učiteljeva pobiljševalna sredstva segala v notrajnost domačega življenja, in sicer tako, da se to vtikanje v domače obiteljsko življenje nikakor ne bode smatralo za nezakonito ali komur koli nedostojno ali žaljivo.

Stariši v vzgoji zanemarjenih ali spridenih otrok istotako še pobiljševalne vzgoje potrebujejo kakor njihovi otroci; trebalo bi zato vzgojivati ali zboljšavati zajedno obojih; — pa kako bi to učiteljstvu mogoče bilo?

Gospod Gabršek pravi: „Vso svojo pozornost naj (učitelj) obrača na takove (v vzgoji zanemarjene) učence ne le v šoli, ampak tudi izven šole. Pogovarja naj se o tej zadevi z roditelji ali njih namestniki, ter naj jim toplo na srce polaga zdajno in bodočo srečo njih otrok.“

S tem nasvetom se po mojem mnenju pravo sredstvo za vzgojo ne samo otrok temoč deloma tudi starišev priporočuje; po priliki takšno ravnanje sem tudi jaz v lanskem „Kresu“ predlagal.

Naj nikdo ne misli, — posebno noben učitelj ne —, da že s tem zadostuje, ako mladino v šoli uči, zunaj pa se za njo, t. j. za njeno življenje ne briga. Učenje samih šolskih predmetov, da je še tako točno in izvrstno, samo po sebi le malo kaj koristi, ako ga izven šolskih klopi razumna vzgoja za dejansko življenje ne podpira. Učitelj v šoli ima biti vzgojiteljem izven šole; no ta naloga je, kakor sem že rekel, neizmerno težavna; jaz menim tako težavna, da je noben učitelj sam edino s svojim trudom brez sodelovanja še drugih moči reševati ne more.

A kdo bi naj učitelju v tem poslovanju pomagal?

Gotovo da vsi oni ljudje, kateri so zato ikako sposobni, kateri sami dobro vzgojeni vejo ceniti veljavo dobre vzgoje, katerim je za blagor človeške v obče, a posebno za srečo in čast svojih občanov, krajanov, in za slavo svojega naroda.

No kako bi to sodelovanje bilo mogoče?

Jaz že za 19 let v tujih deželah živim in med tem se je gotovo na Slovenskem, kakor povsodi drugod, mnogo kaj spremenilo; lokalne razmere mi toraj niso dovolj znane; akoprem sem jih tu pa tam ob prilikah še opazival; podrobnih načrtov in nasvetov si toraj v tej važni zadevi ne drznem davati, te prepuščam možem, ki so z mestnimi dotičnostimi popolnoma znani, vendar nekoliko glavnih potez si upam priporočati, in sicer z obzirom na primere, ktere sem pri drugih narodih videl.

Za vsaktero podjetje, za ktero moči enega človeka ne zadostujejo, snujejo se povsodi društva, da se združenimi močmi zaželjeni cilj in konec doseže: treba je toraj tudi za vzboljševanje v vzgoji zanemarjene mladine, za vzboljševanje ljudske vzgoje v obče, vspešnejši napredek narodne prosvete več pripravnih društev.

Naj uzornejša in nam Slovencem posnemanja vredna so takšna društva na Skandinavskem, t. j. na Danskem, Švedskem in Norveškem, pa tudi na Angleškem so različna društva za pospeševanje narodne vzgoje in prosvete, kakoršnih bi naj srčnejše želel na Slovenskem.

Po škandinavskih in angleških vzgledih bi se mogle pod vodstvom učiteljev in duhovnov osnovati pri nas vzgojivalne družbe v vsaki fari ali občini, kderkoli je kateri za prosveto vneti človek. Naj bi v to svrho zbirali učitelji in duhovni ob vsaki dobri priliki, posebno pa po nedeljah in praznikih v primerno določenih urah v prijateljske razgovore,

1.: Svoje že odrasle učence, in 2. stariše in druge odrasle ljudi.

Sprva bi trebalo, da dotični učitelj ali duhoven zbira v takšne shode najboljše vzgojeno in v obče naj odličnejšo mladino, in ravno tako, kar se starših

ljudij tiče, naj veljavnejše in uglednejše možake. Ti sprva tako izbrani odličnejši mogli bi se po častni besedi med seboj zavezati, prvič se drugim na dober vzgled ravnati in potem, da bodo vsakteri po svojih močeh in razmerah za določeno svrho delovali, ter druge ljudi, katerim pouka in vzgoje pomanjkuje, tudi v dotične shode vabili.

Dobri vzgledi povsodi naj več premorejo, tako pri mladini kakor še pri starših ljudeh. Ako bodo naj odličnejši fantje in naj uglednejši možaki za kakšen blagodejni namen se družili, se te družbe ne bodo branili drugi skromnejši, temoč v čast si bodo šteli takšno druženje.

Takšnih družeb je na Angleškem mnogo za mnogotere dobrodejne namene, tako za ženski kakor za moški spol. Ako je pri nas toliko cerkvenih bratovščin za molitvene in pobožne namene, zakaj bi se ne mogle ustanovljati tudi posvetne bratovščine za dosego boljše ljudske vzgoje?

Dobro organizirane in dobro vodjene takšne bratovščine ali zadruge mogle bi neizmerno mnogo koristiti: nepokvarjena in nadepolna mladina bi svojo že dobro početo vzgojo dopolnjevala, svoje dobre lastnosti razvijala, se v čednostih krepila, se vsakterih skušnjav in spridenosti, ktere jo povsodi zalezujejo, leže varovala, budili bi se v nji ideali za pravo, razumno, pošteno, človeka vredno življenje; — spridena mladina pa spravljala bi se uprav s pomočjo teh uzornih fantov ali mladenčev na pravi pot, ti bi mogli ji biti naj boljši učitelji in vzgojitelji, ker prej in več bi zaupala takšnim prijateljskim tovarišem, nego učitelju ali duhovnu, ktere ga smatra navadno za čelo druge vrste človeka.

Ako se dobro vzgojena mladina prav vodi, mora se za vzvišene nazore navduševati; treba je v nji le pravo častiljublje buditi ter ji ideale v pravem svitu kazati. Če tedaj učitelj to storiti premore, pridobi si za svoj posel naj boljših učiteljev pomočnikov, ktere mu bode potem le razumno voditi in nadzorivati treba.

Dr. Gladstone, sorodnik slavnemu državniku, blagodušni človek, kakor so vsi Gladstonovi, uredil je za odraslo mladino takšne npravstveno vzgojivateljne zadruge ali bratovščine, in med drugimi sem se jaz tudi teh shodov v letih 1867—1869 v Londonu mnogo krat udeleževal. Mladenči stopivši v Gladstonovo zadrugo imenovali so se „Kristjanski vojniki“, katerim se ve da je bil dr. Gladstone generalissimus in kot takšen imenoval je in odlikoval mladenče, kteri so posebno se odlikovali, z raznimi častnimi naslovi, za ktero čast je tudi vsakteri večje ali manjše delovanje prevzel.

Pri vsakem shodu so ti mladenči o svojem delovanju ter o raznih slučajih, kteri so se jim v času od zadnega shoda prigodili, poročali, k čemur je Gladstone svoje opazke in potrebne nauke pridaval. Ti prijateljski razgovori so bili tako zanimivi in podučljivi, da se jih vselaj z naj večjo radostjo spominjam.

Omenil sem to le za prilični primer.

Podobno družbam za mladino, mogle bi se zadruge za starše ljudi prirejati, naj bi tukaj le, kakor sem že rekel, naj uglednejši in veljavnejši možaki dotične fare ali občine z učitelji in duhovniki v potrebno zavezo stopili in stvar bode gotova. Koliko dobrega in za življenje koristnega pa bi se v takšnih zadrugah moglo doseči, kder bi se vse farne ali občinske zadeve in posebne potrebe dotičnih farmanov, občanov krajanov prijateljski razmotrivati in razgovorivati mogle, si pač vsakdo lahko misli.

Slaba vzgoja in nevednost je povsodi naj večje zlo, vzrok vseh napak, pregreh, revščine in nadloge. Kdor koli za pravo ljudsko vzgojo in prosveto skrbi, ta skrbi za ljudski blagor in narodno srečo:

„Iščimo in pripravljajmo toraj v boljši ljudski vzgoji in prosveti, našo boljšo narodno bodočnost!“

H koncu tega pisma, ktero mi je daljše naraslo, nego sem ga pisati nameraval, še enkrat omenim, naj bi sposobni zvezdenci, možje, ki naše lokalne razmere dobro poznajo, o tej važni zadevi premišljevali, ter za dotične družbe, zadruge, bratovščine, narodne nedeljske šole — ali kakorkoli bi se to blagovestno vzgojevalno in prosvetiteljno občevanje, imenovalo potrebne načrte ali organizatorne predloge na drobno stavili. Naj pa bi tako važna in tako nujna stvar ne ostala samo na papirju, temuč naj bi se kar prej mogoče tudi v dejanju pokazala; sedajni pomladanski čas, ko že vse k novemu življenju vzbujaja, sam po sebi vabi na takšno podjetje.*)

Budapest, na Velikonočni ponedeljek 1883.

Dr. Ahasverus.

Čutila in kako naj se gojijo.

Spisal Ivan Koppivnik.

(Dalje.)

III. Organ voha.

„Sladek duh iz tvoje eveti
Sopi 'no diši jo svetl.“

L. Volkmer, „Pesem od lipe“.

I. Kako je vrejen.

Vohalo je sluznica v nosni duplini, kajti po njej se razhaja volhni živec.

Nos štrli med očmi in usti iz obraza. Zgoraj mu je podstava trda kost, a spodaj hrustanec. Na nosu je razločevati dno, slehne (vrh) konice in krili. Gledé velikosti in podobe je zelo različen. Ta ima ozek nos, drugi širokega, pri tem zapazimo topega, pri drugem širokega, še pri drugem zakrivljenega i. t. d. Nos nam je baje gotova dedščina starišev, kar se seveda popolnoma ne da tajiti. Saj imajo cele rodovine, zelo celi narodi „svoj“ nos, kakor n. pr. židje zakrivljenega. Da nos „gotovo“ podedimo, to ve vsaka babica, kajti ko se dete porodi, hitro pogleda, ali ima „očetov“ ali „materin“ nos. Po nosu so tudi nekteri sklěpali na duševne moči, zelo na značaj nosonoše. Seume imenuje nos „kazalo značaja“.

Z vsem tem se pa Demokrit ne vjema, zakaj „smejoči se filozof“ trdi, da nam je posadila priroda nos v obraz samo za to, da preudarja in presoja, kaj diši ali smrdi in o Lavater-ju, znanem tolmaču človeške fizognomije pravi, da je našel Lavater v nosih nemških pisateljev več, kakor drugi v njihovih špisih. Tudi rek se je nosa poblastil. Nos vihati, nos pobešati, koga za nos voditi, za nosom hoditi, nos dobiti (kar ni posebno prijetno), nos vtikati v kaj, povsod svoj nos imeti, komu vrata pred nosom zapreti, dober nos imeti, vse zvohati i. t. d. slišimo govoriti, posebno Nemce. —

Nosna duplina je med očnima duplinama, med ustno in lobanjsko duplino (Schädelhöhle). Prostori, nahajajoči se sredi čelnice (Stirnbein), zagozdnice (Keilbein) in čeljustnice komunicujejo z nosno duplino in razširijo njeno prostor-

*) Koliko so nam razmere po Slovenskem znane, bi se gosp. pisateljevi nasveti vsaj tu pa tam dali uresničiti — treba je v to svrhu le prav ga porazumljivi med merodajnimi faktorji in nekaj resne volje. Postavimo še, da nam je blagodušni, za prosveto našega naroda vneti gosp. pisatelj dostavil 30 gl., da jih porazdelimo prvim trem družbam, ktere se ikde na Slovenskem za dotični namen ustanovijo — za kar se mu tukaj presrčno zahvaljujemo — se bomo prav iz srca veselili, ako se nam ponudi v kratkem priložnost, izvršiti to nam stavljeno častuo nalogo.

Vred.

nost. Navpična stena (pretin), koja je zgoraj in zadi koščena, spodaj pa hrustančasta (temu delu se pravi hripelj), razdeli nosno duplino v dve polovini, ki niste med seboj v nikakošni zvezi, a vsaka se odpira na dve strani: navznoter v žrelo in na spodni strani nosa navzen. Notranji odprtini se imenujete zadnje nosnice, vnanji pa navzdove ali nosnice. V vsaki polovini nosne dupline so na vnanji strani (steni) 3 vzvišene ploščice in sicer spodnja, srednja, in zgornja. To so nosne skoljčnice (Nasenmuscheln).

Splošna telesna koža, ogrinjajoča od zunaj nos, krene škoz nosnice v nosno duplino in se spremeni tukaj v sluznico (Schleimhaut). Sluznica, koja pokriva spodnji del nosne dupline, je zavdeta s trepetajočimi migalkami (zitternde Flimmerhaare), ima obilo grozdastih žlezic ter je vsa prepletena z žilicami in živci.*)

Kadar počí ktera omenjenih, jako nježnih žilic, teče nam kri iz nosa. S tem spodnjim delom sluznice pa ne vohamo. Sedež voha je samo oni del, koji je razgrnjen po srednjih in gornjih skoljčnicah in po srednjem delu pretina ali mednosne stene. Po barvi je ta del rumenkast. Površna sklad njegove tanjšice (zgornje plasti sluznice) je sestavljena iz dolgih stanic brez migalk in med temi stanicami se nahajajo konci vohnega živca.

Vohna živca se odecepita od možjanov predi na dnu velikih poluti na tako imenovanih vohnih bodih (Riechhügel). Nad siteem zagozdničnim (Siebplatte des Keilbeines) predi med očesnima duplinama se zdebelita v grčo, imenovano vohno bet (Riechkolben). Iz vohnih bet priraste na spodnji strani mnogo debelih in tanjših nitok, ktere stopijo skoz sitce v nosno duplino ter se razpeljajo po onem (gornjem) delu sluznice, s kterim vohamo. Nitke se končajo s podolgovatimi vohalnimi stanicami (Riechzellen), ktere se vrvajo med površne stanice v sluznici. Iz vsake vohalne stanice prirastete 2 palčici, od kojih se pada ena navzdol globeje v sluznico, druga pa krene navzgor ter se prosto konča na površju. Vohalne stanice s površnimi palčicami so prava vohala, kajti one pridejo neposredno v dotiko s tvarinami, vzbujajočimi nam občutke voha. Kako razdražijo taka telesa vohala, je do čistega neznano.

2. Kako vohamo.

Da smo v stanu vohati, mora biti v drugače zdravem nosu nosna sluznica mokra, a premokra tudi ne. Da se pa mokra ohrani, za to skrbé premnoge, smrkelj izločujoče žleže, posajene v sluznico; razen teh pa še solze, ki vedno pritekajo iz oces v nosno duplino. Vohati zamoremo le take tvarine, ktere so hlapne, t. j., ktere oddajajo neizmerno drobne delce v zrak kakor n. pr. mošek, eterska olja v cvetlicah itd. Zrak, pomešan s takimi delci moramo potem rahlo skoz nos vleči, da pridejo delci v dotiko z vohalnimi stanicami in njihovimi površnimi palčicami. Ako zadržujemo zrak (ako ga ne vlečemo skoz nos k sebi) nimamo nobenega vohnega občutka. Tekočine, bodijo si še tako dišeče ali smrdljive, nam niso vstanu vzbujati vohnih občutkov, to zamorejo izključljivo le plinovi. Vohni občutki niso jako različni. Vsled tega ima tudi jezik malo izrazov, kteri bi nam občutke značili. Plinovi, kteri vzbujajo prijetne vohne občutke, imenujemo „dišeče“, one pa, ki povzročijo neprijetne, zavemo „smrdljive“, a občutki so dostikrat prav subjektivni. Marsikaj, kar temu diši, je onemu smrad, kar ta rad voha, drugi od sebe vrže. Prave vonjave, ako smemo tako reči, so nam pa jako priljubljene in ravno tako ostudni so nam pravi smradi. Kdo rad ne podrži pod nos rože, rožmarina, klinčka itd. in komu bi prišlo na pamet, vohati kako mrhovino ali kako smrdljivo cvetlico? Pred kratkim umrli nam pesnik Hašnik tako le slavi dišeči rožmarin:

Na srce rožmarina čem
Si djati vrh dišeči,
Da kedar v druge kraje grem,
Bo meni k dobri sreči

Se rožmarin mi posuši,
Lep duh mu še ostane;
Tako spomin še veseli
Priatelj razpeljane.

*) Migalke so neprestano trepetajoče dlake v površnih stanicah. Nosna sluznica ni edina nosilka migalk. Nahajajo se tudi v možjanskih duplinah, v sapniku, čevah in drugod.

Če tud' prijatelj lev očič me
Dolina in planina,
Moj rožmarin presrčno le
Na vse me opominja.

Zato dišeči rožmarin
Mi up presladek daje,
Da še ostane moj spomin,
Ko pojdem v druge kraje.

Me smrt nemila pokosi,
Naj rožmarin vam reče:
V dolini solz, prijatelji,
Ni stanovitne sreče.

Tudi živali vedo razločevati „dišeče“ od „smrdljivega“. Mačka n. pr. se valja vsa vesela po dišeči meti in jazbec zapusti zelo svoj dom, ako mu ga liscia osmradi.

Vstrajno vohanje utruji in nekako otopi vohala za dotično vohno tvarino, ne pa za kako drugo. Ostri plinovi zamorejo za nekoliko časa voh popolnoma zadušiti. Ostre vohne tvariine tudi mnogokrat povzročijo, da nas glava boli. Voh pa zavselaj zgubimo, ako se prejako rani oni del sluznice, po katerem je vohni živec razpletan.

Včasih nas po nosu (spodaj) srbi, peče itd. To pa ne dočutujemo z vohnim, temuč s petim možjanskim živcem, kateri se po spodnjem delu sluznice razrašča. Le ta živec tudi stori, ako je razdražen, (razdražiti pa ga znajo svetlobni žarki, tobak, žegot po nosnicah), da kihnemo, to pa s pomočjo refleksije. Njegova razjara namreč preide na dihalne živec in ti povzročijo, da se pluća počasi raztegnejo, na to pa naglo in krepko skrčijo.

Omeniti še hočem nahota pa „bakrenega nosa“. Nahot ni drugega nego vnetica nosne sluznice, a bakreni nos vnetica lojnic (Talkdrüsen), nahajajočih se obilo v koži. Pri vnetici lojnic se nakupiči kri v žilicah, ktere opletajo te žlezice in mešički, izvajajoči loj iz žlezice na površje kože, se napolnijo z gnojem in krvjo.

Nos bakrenec je jako neprijeten. Ne samo, da se čuti neko grizenje in srbenje, smatrajo navadno človeka z nosom bakrencem pijanca, kar pa, dasiravno navadno, vendar ni vselej opravičeno.

Ptujec se pelje skoz spodnji Štajer in iztopi v nekem južnoštajerskem mestu. Tukaj si da karto prekolkati in vpraša pri tej priložnosti rudeč o brazege, železniškega blagajnika, ali bi mu ne vedel povedati, kje bi dobil dobrega vina. Denarničar pisano pogleda „nesramnega“ tujca in se rareži: „Ne morem služiti!“ Na to zavrne tujec: „Vi z vašim bakrenim nosom ne veste, kje se toči dobro vino? sram vas bodi!“ To rekši, otide tujec, blagajnika je pa sram, kolikor se da.

Skrbno umivanje in hlajenje nosa s hladno vodo pa pomakanje z Kumerfeldovo vodo (se dobi v lekarni) se priporoča proti sitnemu bakrorudniku.

(Dalje pride.*)

Bučelica in golobček.

(Obravnava 60. berila slov. „Začetnice“. II. šolsko leto.)

I. Vvod.

Ktere pijače poznate? Ktero sladko pijačo ste že pokusili? — Medico. — Iz česa se dela medica? — Iz medu. — Kdo pa nam daje med ali strd? — Kdo pa ga daje bučelicam. One si ga nabirajo. — Ali bučelice vse leto med nabirajo? Kdaj pa začnejo bučele nabirati med? — Kje pa najdejo bučelice med? — Kteri je že videl, kako bučelice nosijo cvetlični prah?

Glejte! Bučelice imajo na zadnih nogah neko jamico, v katero ga nabašejo enako jerbaščeku.

Poprava: V zadnem odlomku te razprave naj se bere *Certi* namesto *Conti*.

Ako stopimo k panju, vidimo lahko, da bučelice, ki priletijo in se vsedejo na deščico pred luknjo, imajo rumeni prah v jerbaščekih; one pa, ki pridejo iz panja imajo jerbaščeke prazne.

Ker so bučelice zelo pridne, si včasih preveč naložé in potem obnemagajo in padejo na zemljo. Ponovi, kar sem povedal o bučelici.

Kdo je že videl goloba? — Kje si ga videl? — Na polju, v golobinjaku, na drevesu.

2. Pripoved.

Zdaj pa mirno sedite in lepo pazite, ker povedati vam hočem nekaj o bučelici in golobčku.

(Učitelj zdaj celo berilo v kratkih stavkih pripoveduje.)

3. Povpraševanje po zapopadku pripovedi.

4. Kteri izmed boljših učencev sam pripoveduje in učitelj tu in tam pomaga.

5. Učitelj berile počasi in glasno prečita.

6. Učenci ga prečitajo 2- ali trikrat.

7. Razjasnevalno čitanje.

O kom se tedaj govori v tem berilu?

Kaj je bučelica ali čebelica? — Žuželka. — Ktere druge žuželke poznate?

Kam prištevamo golobčka? — K domači perutnini.

Kteremu golobu se pravi „golobček“? — Majhnemu, mlademu. — Kam je padla bučelica? — Kdo je to videl? — Kaj je storil golobček? — Listek utrgal. — Kje je bil tedaj golobček? — Na drevesu. — Kaj mi znate reči namesto besede „listek“? Peresce. — Zakaj je golobček listek v vodo spustil? — Da bi bučelici pomagal. — Glejte! Golobčku se je nesrečna bučelica usmilila, zato ji je hotel pomagati. —

Ponovi, kaj sem rekel!

Je bučelici listek kaj pomagal?

Kam je priplavala ona?

Ktero besedo lahko stavimo namestu besede „doseže“? — Dobi, prime, pograbi.

Zapopadek 1. odstavka: Bučelica pade v vodo, a golob ji vrže list in ona pride zopet na suho. Čitaj naprej! Kje je sedel golobček pozneje? Kdo pride mimo? — Lovec. — Kdo pa je lovec? — Tisti, ki stvari strelja. — Kako spoznate loveca? — Po puški. — Je li lovec golobčka videl? — Kaj je hotel lovec? — Kdo je pribrenčal? — Kaj pa je storila bučelica? — Zakaj rečemo: „vzame puško v roko“? Ker lovec pri hodu puško na ramo obesi. —

S katero besedo znate zameniti besedo „pribrenči“? — Prileti, prifrfa, pribrni. — Zakaj se reče o bučelici, dapribrenči? Ker se pri letanju sliši bučeč glas.

Kdo vé, kako mora lovec puško držati, ako hoče ustreliti? — Prav mirno. — Ali je mogel naš lovec puško mirno držati? — Zakaj ne? — Ker ga je bučelica piknila. Je lovec puško sprožil? — Ali je goloba zadel? — Zakaj ne? — Puška je poknila na drugo stran. — Kaj je golobček storil? — Vesel je odletel. — Kaj se pravi: „roka omahne“? — Roka spodleti, spodrine. —

Ali bi bil lovec golobčka ustrelil, ko bi ne bilo bučelice? Kdo je tedaj golobčka rešil gotove smrti?

Zapopadek 2. odstavka: Lovec je hotel goloba ustreliti, a bučelica loveca v roko pikne in ta ustrelí v stran. — Čitaj za dnjo vrstico! — Kako se imenuje bučelica tukaj? — Drobna živalca. — Kaj se pravi „drobna“? — Majhna. — Kdo se imenuje dobrotnik? — Kteri nam kaj dobrega stori. — Ktere dobrotnike imate vi? — Stariše, učitelje. —

8. Razvoj nauka.

Zakaj je bil golobček dobitnik bučelice? — Ker ji je iz vode pomagal. — Kaj se učimo od golobčka? — Da moramo nesrečnim pomagati.

Glejte! Golob nam daje lepi vzgled, kako naj mi nesrečnim in ubogim ljudem pomagamo.

Bučelica pa nas uči, da moramo biti našim dobitnikom vselej hvaležni. Kdo zna povedati, kaj se učimo od goloba? Kaj od bučelice?

9. Gladko čitanje in uk na pamet.

10. Pismene vaje.

A. Učenci napišejo berilo, ter stavijo namesto sledečih besed one v oklepih in sicer:

Bučelica (bučela čebela), golobček (golob), v vodo, (v potok), hitro (naglo), utrga (zmačne), listek (peresce), vrže (spusti), doseže (dobi), priplava (prilazi), ugleda (zapazi) pribrenči (prileti), zbode (pikne), Drobnja (majhna) živalca (stvarca).

B. Celo berilo se pripoveduje po primernih vprašanjih.

C. Otroci poiščejo vse glagole, ter jih zvežejo z drugimi novimi osebkami.

D. Drugokrat učenci celo berilo iz glave napišejo.

Jožef Lasbahar.

Zemljepisje v narodni šoli.

Spisuje Iv. Kele.

5. Dalmacija.

(Dalje.)

Ktero deželo, našega cesarstva že poznamo, ki sega do morja? Pokaži jo? Povej, kar smo se o njej učili? Ako se po morskeje gladini podamo proti jugu ali jugovzhodu po kopnem, dospemo do druge kronovine našega cesarstva, ktero obliva jadransko morje in ktera je najdalje proti jugu pomaknena od vseh kronovin in to je Dalmacija.

Po katerih potih zamoremo dospeti v Dalmacijo? Ktera pot bi bila najbližja? V čem se vozijo po morju? V čem najhitreje dandanašnji po kopnem? Če Dalmacijo na zemljevidu zasledujemo, lahko spoznamo, ali je Dalmacija zelo široka ali zelo ozka dežela? Pokaži J. meje te dežele! Hočem jo sedaj na tablo narisati. Pokaži, ktero mejo Dalmacije obliiva morje? Kako se imenuje suha zemlja, obliita od morja? Vidite na tem obrežju kateri polotok? Pokaži!

Pogledite na zemljevid! Vidite morebiti blizu dalmatinskega obrežja ktere otoke? Kteri izmed teh je največji? Hočem ga narisati. Imenuje se Brač. Od Brača proti jugovzhodu je mnogo manjši, a v zgodovini za naše cesarstvo zelo glasovit otok, imenuje se Vis. Pokaži Vis! Hočem ga narisati. (Zgodovina: zmaga nad italijanskim vojnim brodom 1866. l. po admiralu Tegetthoffu).

Dalmacija z otoki vred meri 128 □ Mm. Koliko meri Dalmacija? (Primerjanje z velikostjo drugih že znanih dežel.) Prebivalcev ima 470.000.

Koliko ima prebivalcev? (Primerjanje z drugimi deželami, tudi obljudenost povprečno na □ Mm. poznavaje v razmerju z drugimi že znanimi deželami.)

Po narodnosti so večinoma Hrvatje in Srbi; nekoliko je Lahov posebno po mestih. Kterih narodnosti so stanovniki? V kateri deželi smo že slišali o Hrvatih?

(Razloček med Hrvatimi in Srbi gledé pismenega jezika in gledá vere.) Slovenci, Hrvatji in Srbi spadajo k velikemu slovanskemu narodu. H katerem narodu spadajo Slovenci, Hrvatji in Srbi? Ta plemena slovanskega naroda stanujejo na jugu, zaradi

tega se prištevajo k Jugo-Slovanom, kajti so na severu od nas še druga plemena slovanskega naroda, ki pa spadajo k severnim Slovanom, o katerih bomo pozneje slišali. —

Spadamo mi k severnim ali južnim Slovanom? Zakaj? K južnim še razven navedenih plemen spadajo tudi Bolgari. Ktero slovansko pleme spada še k južnim Slovanom? Ktera plemena spadajo tedaj k južnim Slovanom? V katerih deželah stanujejo Slovenci? V katerih vam že znanih Hrvati, Srbi? Ob kaj meji Dalmacija na zahodu? severu, vzhodu, jugu? (Se pove, če otroci ne zadenejo in večkrat ponovi.)

Dalmacija je kraljevina. Kteri naslov ima Dalmacija? Zakaj se zove kraljevina? Smo že do sedaj ktero kraljevino spoznavali? Kteri naslov ima Štajarsko, Koroško, Kranjsko i. t. d.

Gledé površja je Dalmacija gorata, razprostira se po njej goli, precej visoki Kras, osobito obrežje, kakor tudi otoki so razpokana kraševina z mnogimi luknjami in vrtinami.

Ktero bregovje se razprostira v Dalmaciji? V katerih deželah smo že spoznavali Kras? Ktere posebnosti ima Kras? (Razloček med vrtino in luknjo.)

Vode ima Dalmacija malo; le nekoliko brežnic se po kratkem teku spušča v morje. Kaj se imenuje brežnica? Se zamore po takih rekah kaj prevažati, ki inajo močen pad in mnogo vodopadov? Dalmatinske brežnice so: Zermanja, Krka, Cetina, Neretva. Hočem narisati prvo. Pokaži jo na zemljevidu od vira do iztoka! (Drugo i. t. d. tako.)

Razven Vranskega slanega jezera se v Dalmaciji vsa jezera v poletju posušè. Hočem narisati Vransko jezero. Pokaži ga na zemljevidu! Kakšno je to jezero? Kaj je tedaj v njem raztopljeno? Kaj se zamore tedaj tudi iz te vode dobivati? Kako? Iz ktere vode še Dalmatinci lahko sol dobivajo? Kako?

Dalmacija ima mnogo izvrstnih luk in pristanišč. Česa še ima Dalmacija? Kje? Čemu? Je to deželi na korist? Na kakšen način? Kakšen razloček je med luko in pristaniščem? S čim se pečajo Dalmatinci v takšnih krajih? Dalmatinci so izvrstni mornarji in ladjestavci. V čem so Dalmatinci zelo izvežbani? S čim se Dalmatinci ob morskem obrežju bivajoči pečajo? S čim še? V morju je mnogo rib. S čim se tedaj še pečajo? Dalmatinci pridelajo zelo malo žita. Zakaj? Pridela pa se mnogo vina in olja, tudi smokev, mandeljnov in drugega južnega sadja.

Kaj se prideluje v Dalmaciji? Vино se shranjuje v mehah iz kozjih kož. V čem se shranjuje vino? Po gorah redi Dalmatincee koze in ovce. Kaj redi Dalmatincee po gorah?

V Dalmaciji se še dobiva nekaj premoga in asfalta. Kaj je premog? Kaj je asfalt? Čemu je premog? Čemu asfalt? (Ponavljanje pridelkov.)

Poglavitno mesto je Zader s 6000 ljudi, ki je trdnjava. Hočem narisati. Pokaži na zemljevidu! Ktero že znano mesto ima po priliki toliko stanovnikov? Kaj se zove trdnjava?

Druga mesta so: Šebenik, Splet ob novonarejenej železnici; Dubrovnik, nekdanj mogočna ljudovlada, rojstni in delovalni kraj mnogih jugoslovanskih pesnikov in pisateljev. Kotor s čudno zavitim zalivom. Kaj je zaliv? Budua je najjužniše avstrijsko mesto. —

(Ponavljanje mest — ponavljanje vsega. Gledé značajnosti prebivalcev, glej III. berilo: „Vlahi v Dalmaciji“. Nekaj seveda še mora pristaviti učitelj sam, k čemur mu lahko pripomore posebno v Dubrovniku izhajajoči, beletristično znanstveni list: „Slovinac“ in mnogi drugi (tudi politični) jugoslovanski listi. — Risanje Dalmacije iz table, risanje na pamet.

(Dalje pride.)

Slovstvo.

„Kres“, leposloven in znanstven list, izhajajoč v Celovcu v mesečnih snopičih nam prinaša v 4. številki naslednjo zanimljivo vsebino: 1. A. Koder: Luteranci. Historičen roman. (Dalje.) 2. —b—: Po zimi. Pesni. 3. Dr. Stojan: Milko Vogrin. Novela. (Dalje.) 4. Lujiza Pesjakova: Babica. Pesen. 5. M—k: Sonetni venec. 6. A. Hudovernik: J. S. Turgenjeva poezija v prosi. 7. Rajko Perušek: Bosenske zanovetke. 8. Fr. Wiesthaler: Kako so staro narodi mrtve pokopavali. (Dalje.) 9. J. Scheinigg: Jarnikova zapuščina. 10. Davorin: † Dr. Štefan Kočevar. (Narek). 12. F. P.: Praktična metodika. 13. A. K. Poročilo o srbskej književnosti. 14. Drobnosti — Ne moremo si kaj, da naše č. bralce in vse olikane Slovence na ta list, ki samo 4 gld. na leto stane, na novo opozarjamo ter ga naj topleje v naročbo priporočamo.

„Vrtec“. Časopis s podobami za slovensko mladino prinaša v svoji 4. številki naslednjo vsebino: 1. J. St.: Ponočna rosa. (Pesen.) 2. Ljud. Tomšič: Dobri Jožek. (Povest). 4. S.: Žalost. (Pesen). 4. Vaški v K.: Kako opice lové. 5. Rosa Kosova: Časovnik. (Gledališka igra v dveh dejanjih). 6. Uganka. 7. Bodite usmiljeni. 8. P. F. H.: Zgodovinsko - mesto pisni obrazci. X. Krško. (Konec). 9. Razne stvari. — Ker je ta edini list za slovensko mladino res izvrstno vredovan in tudi po zunajni obliki krasen, tako je vreden najizdatnejše podpore. Še enkrat ga toraj vsem slovenskim rodoljubom prav gorko priporočamo, posebno pa naj v nobeni šolski bukvarni ne manjka.

H.

Narodno blago.

V.

Povodni mož.*)

Po hrovaško-štajerskej meji goni tiha Sotla svoje smaragdnozelené valove v narcoje bistré Save. Na nehterih krajih je podobna mirno stoječemu jezeru, ki le kdaj in kdaj svoje zapeljivé valove zavrti, kakor bi hotélo koga objeti in ga potegniti v svoje skrivnostne globočine.

Bog ne daj, da bi predrzni človek tam zaplaval! Tam ja kraljuje slovenski „Neptun“ tisti čudapolni tihotni „povodni mož“.

„Ne hodi se mi nikdar sam kopat, da te ne vzame povodni mož“, rečejo večkrat karajočim glasom skrbipolna mati ljubljénemu otroku.

Tudi mene so večkrat plašili s tem „strašilom“, pa se ga nisem več tako hudo bal, ko sem zvedel sledečo pripovest, v kateri se mi je naš „Pozeidon“ bolj priljubil ko odljubil

„Deklina, lepa ko rožni cvet, zdrava, ko riba v vodi, je sedela v senci košate vrbe. Ko je pisani robček raz gostolase glave vzela in ga položila na polno korbo zelenja,**) ki ga je vroče predpoludne po njivah nabrala, se nekako prijetno oddahne in si obriše rosno čelo. Kdo bi ji zameril, da se lastnej lepoti, ki jo zagleda v čistej vodi nehoté nasmehlja?!

Pa hitro skrije, ko sneg bele zóbeke, pod rudeči ustni, kakor bi jo lahkobna sramota prešinila, ker se je lastnemu obrazu dobrovoljno nasmijala. Svetle ribice priplavajo proti vodnemu površju in se zagledajo v nedolžni obrazek; tudi vetrič hladno in rahlo zapihlja, ko bi se hotel priljubiti liljini nedolžnosti in divnej lepoti!

Poldne zavzoni. Obrazek se skrije v pridni roki in ljubeznipolni večni Oče radovoljno posluša poluglasno molitev, ki se rahlo glasi in trese, ko bi grlica golčala v nedeljskej tihoti.

*) Pripovedka iz južnega kota Štajerske.

***) Ljudje govorijo: „Poжди zelija brat“ — mislim, da se piše „zelenja“!

Mehki objem jo predrami iz rajskosladkih občutkov, in ko bi trenil, jo povodni mož potegne v svoj kristalni grad. Na mehko, plavosvilnato klop se vsede in plaho deklico prijazno nagovori:

„Ne boj se, mila duša! nič žalega se ti ne zgodi; če boš zvesto služila, boš zopet srečna videla svoje stariše; gorje ti pa, če ne ubogaš!“

Dolgo, dolgo so ji lile solze in se svetile na nebojasnih tleh, ko jutranja rosa na pisani trati. Spomin na dobre stariše jo je naj bolj v srce skelel in jo globoko, globoko ranil.

„Gorje ti pa, če ne ubogaš!“ si je mislila in se potrpežljivo nemilogrenki osodi vdala. Dolgo je že kuhala, postiljala in kristalni grad pometala. Večkrat je s solzami, namesto z vodo po tleh škropila, tako je žalostna bila. Po noči je sama stanovala v svetlej palači in belo posteljico rosila s toplimi solzicami. Sanjala je vedno od svojih nepozabljivih starišev; enkrat se ji je celo zdelo, da sliši materin žalostni glas in da jo vidi, ko si z njenim „pisanim robčekom“ briše solzne oči. Vsako jutro je prišel povodni mož domu in sočutno tolažil trpečo, pa tako milo lepo deklo. Ko ne bi bila tako čarobno lepa, bi jo že bil dobrosrčni mož gotovo domu poslal. Pa nikdar se je ni mogel dosti nagledati.

Hrepenča žalost in potrpežljiva vdanost je konečno vendar „Neptunovo“ ljubezen premagala in njegovo sočutnost tako ganila, da se je neko jutro od „lepe potrpežljivosti s čudnimi besedami „pometi zadnokrat moj dom, za plačilo pa vzemi — smeti“ poslovil.

Prvikrat je kámen potrpežljivosti padel iz njenih žalostnih prs in neizrekljivo veselje se je razlilo po celej trpeči duši, ko je zadnokrat pometala.

Zdrava in še vedno mladostnolepa pride domu. Veselja ni bilo konca ne kraja. Od same radosti ni opazila, da so materi nekteri lasje že obelili; tudi na tiste „smeti“ je čisto pozabila.

Zdaj odveže predpasnik in hoče „smeti“ — zadni spomin na žalolepo ječo — od sebe vreči; pa glej! namesto smeti se izsiplje svetla truma cekinov in tako prijetno zabrenči na uboga kmetska ušesa. Revnost in žalost ste zginile; odsev nebeškega veselja je pa napolnil borno kočo!

Zlogonski.

Dopisi.

Iz Vojnika. Omenil sem v prvem svojem letošnjem poročilu, da se zoper naše Celj. učit. društvo od raznih strani na razne — poštene in nepoštene — načine ruje. Treba se mi je toraj tedaj zdelo, opomniti vse naše čast. društvenike, naj se ne dadó od nikogar pregovoriti, nego naj bodo vsi kakor dosedaj tako tudi v bodoče podobni hrastu, kterege nobena sila ne prevlada. Ta moj glas ni ostal „glas vpijočega v puščavi“, nego učitelji Celjskega in Laškega okraja so pokazali, da „strašljiveca v celem nimamo število“, pokazali so, da so možje podobni skali v sredi morja, v katero se zastonj zaganjajo siloviti valovi penečega se merja. To močatost in značajnost pokazali so tudi pri tretjem našem letošnjem zborovanju dne 1. marca, kajti udeležilo se nas je tedaj zborovanja 29 rednih udov in dva gosta, gg. Ad. Gajšek iz Maribora in Iv. Smolnikar iz Zavodenj. V začetek zborovanja odpela se je Mašekova „Pri zibelci“, na to pa nas je pozdravil g. predsednik, izrazujoč svoje veselje nad tako obilno udeležbo ter nam predstavil na novo k društvu pristopivšo gospdč. Franjo Reyerschütz iz Loke. Po prečitanju zadnjega zapisnika naznanijo se društvu došli dopisi: a) Sl. okr. šol. sveta za Celjsko okolico in Laško opomnita društvenike na izpeljavo odloka vis. c. k. dež. šol. sveta od 27. marca 1879. *) b) Vredništvo „Popotnika“ prosi krepke duševne in gmotne podpore listu. — Sklene se storiti ko-

likor mogoče. e) Od g. Lapajne-ta poslano pisanke, risanke, računice in 1 iztis „Praktične metodike“ oddadō se književnemu odseku v poročevanje.

Na to je govoril g. V. Jarc „o vzajemnem delovanju g. učiteljev s „Cesarjevič Rudolfovim sadjerejskim društvom za Spodnji Štajar“. Iz daljšega s pohvalo sprejete-ga govora navedem sledeče: Ljudstvo se pomnožuje dan na dan, ne tako zemlja. Težko je na enako velikem prostoru se priziviti dva-, trikrat toliko ljudem. Ne velja toraj več izrek naših ljudi „tako je delal moj oče ter je izhajal, tako delal bom tudi jaz“. Treba je si novih načinov izmisliti si stanje poboljšati, kajti stroški se poveču-jejo, ljudstvo se pomnožuje, davki rastejo, le dohodki se nočejo sami ob sebi pomno-ževati. To uvidevši skušajo pametni možje si pri raznih strokah kmetijstva dohodke na ta ali oni način pomnožiti. Ker pa posamezen človek le malo premore, osnovala so se že prej ali slej za vsako panogo kmetijstva večja društva, le edina sadjereja je ostala pepelka, le ona ni imela svojega posebnega društva. Da bi pa tudi ona ne bila tako pozabljena, družilo se je nekaj veljavnih mož v Št. Jurju na juž. ž. ter si ustanovilo sadjerejsko društvo za faro Št. Jursko. Ko pa so ti in drugi Spodnještajarski domoljubi uvideli, da bi takega društva treba bilo za celi slovenski Štajar, so pravila v to svrhu toliko pre naredili. Kaj namerava sedanje društvo? — Priskrbelo si je velik vrt („Stefanijin vrt“), v katerem je bilo že lani čez 4000 drevesc vsajenih. Delovalo bo v to, da si vsaka občina omisli svoj sadunosnik ter privabljal bo kupcev našemu sadju, da, če mogoče, priredilo bo posebne somenje za sadje. Kadar bode gmotno stanje društvu dovolilo, nastaviti hoče svojega posebnega potovalnega učitelja, ki bode slovensko ljudstvo v domači besedi podučeval ter mu na roko šel. Ud društvu postane lahko vsak, ki plača 50 kr. na leto. Zato pa dobi iz društvenega vrta nekaj drevesc zastoj, ktera, če jih sam nima kam vsaditi, lahko odstopi drugim. — Na-loga nas učiteljev je, da v nemamo ljudstvo, da pridno drevje sadi, da umnejše in previdnejše z drevjem in sadjem ravna. Pristopimo toraj sami k društvu ter razode- vajmo pri društvenih shodih svoja mnenja, svoje skušnje. Delajmo vzajemno in vstrajno, da bo postala naša Štajarska v resnici zelena in cvetoča.

Po končanem tem govoru pristopili so skoraj vsi navzoči in društvo samo kot udi sadjerejskemu društvu.

Ko se je pogovor o tem društvu nehal, povzel je besedo g. J. Rupnik ter govoril o čebeloreji. Razlagal nam je s pomočjo navlašč za ta govor pripravljenih aparatov, kako moramo ravnati, kadar čebele rojijo in kadar hočemo med rezati. Dasi šteje naše društvo nekaj spretnih čebelorejcev, je vendar vsak pazljivo zasledoval originalen in inštruktiven govor g. poročevalca, ki je bil, končavši svoj govor, ži- vahno pohvaljen.

Pri zadnji točki dnevnega reda, pri nasvetih oglasi se še podpisani ter spre- govori nekako sledeče: „Čembolj se razširja narodna zavest med učiteljstvom sloven- skim, tembolj se začinja ono tudi za naše na pedagogičnem polju zaslužene može zanimati ter jih po vrednosti častiti. Nepozabljivi vladika A. M. Slomšek začel je v srcu slov. učiteljev zavzemati ono mesto, ktero kot naš prvi pedagog zasluži. Mnogo, mnogo je storil Slomšek za razvitek slovenskega šolstva, a dvomim, da bi bil zamogel toliko doseči, ako ne bi bil našel med slov. učiteljstvom samim moža, kateri ga je po- popolnem razumel, kateri je začel njegove ideje med učiteljstvom realizirati, kateri mu je pri vseh slov. ljudskega šolstva sē tikajočih vprašanjih v krepko pomoč bil. Je pa ta mož naš še sedaj živeči, še sedaj neumorno delujoči g. Andrej Praprotnik, nadučitelj v Ljubljani. Praprotnik je oni mož, kateri je bil ranjkemu Slomšku desna roka, kateri nam je ali sam spisal ali pa pomagal spisovati za slovenske šole potrebne učne knjige. Da bi se pa slov. učiteljstvo dolžnosti do svojega naroda in jezika še bolj zavedlo, da bi dobilo nevstrašljivega voditelja in svetovalca, začel je že l. 1861. izdavat v Ljubljani „Učit. Tovariša“, list, kateri se sedaj že 23. leto bori za korist slov. ljudskega šolstva. In če imenujemo A. Janežiča očeta slov. beletristike,

* Društvo je temu itak že pri prvem svojem letošnjem zborovanju iz lastne inicijative v okom prišlo. Primeri „Popotnik“ str. 46. Pis.

dr. J. Bleiweisa očeta Slovencev, dr. Št. Kočevarja očeta štajerskih Slovencev, smemo z isto pravico imenovati našega A. Praprotnika očeta slovenskih učiteljev. Praprotnik začel je v ča-u, ko je skoro vse spalo še „smrtno spanje“ slov. učiteljstvo s svojim delovanjem buditi, on mu je pokazal pot, po kateri mora hoditi, ako hoče zaslužiti častni priimek „slovensko narodno učiteljstvo“. Da imamo sedaj povsod narodno probujeno učiteljstvo, da imamo že nekako slov. pedagogično literaturo, je v veliki meri zasluga tega moža. In ta toliko zaslužni mož praznuje danes 25letnico svojega delovanja v Ljubljani in 35letnico svojega plodunosnega delovanja v obč. Ljubljanski učitelji napravili so zato danes na čast svojemu voditelju slovesno kosilo. Ker nam žal, ni mogoče se osebno te slavnosti vdeležiti, pokažimo s tem, da mu telegrafičnim potom naše častitanje izrečemo, da smo vsaj v duhu ž njimi, da vemo njegove velike zasluge ceniti“.

Komaj se je glasno priznavanje tega predloga pōleglo, nasvetuje g. Gabršek, da naj ga naše društvo v očigled njegovih velikih zaslug imenuje danes svojim častnim udom, kajti zavest, velerodnega starosta in prvoboritelja slov. učiteljstva med soude šteti sme, bodrilo bode nas vse k neumornemu delovanju in krepkemu vstrajanju na polju narodnega šolstva. Tudi ta nasvet je bil z navdušenim odobrovanjem sprejet. Tako je toraj g. A. Praprotnik pōleg dr. G. A. Lindner-ja in dr. vitez Fr. Močnik-a tretji častni član našega društva. Ta izvolitev, kakor tudi častitanje naznanila se je takoj telegrafično g. jubilantu.

Po končanem zborovanju zbrali smo se zopet vsi v prijaznih prostorih celjske Čitalnice v prijateljski pogovor.

Tone Brezovnik.

Iz Laškega okraja 19. marea. Z letošnjo zimo smemo pač zadovoljni biti, kajti šolskega obiskovanja nam ni mnogo ovirala; le zadnji sneg oplasil je otroke, da so nekaj časa iz šole izostajali. Zato bode pa po leti menda tem slabejše obiskovanje, kajti takrat najde kmetovalec vedno kakšen vzrok, da odtegne svojo deco šolskemu pouku. Vsled povoljnega šolskega pohoda more se tudi izdatnejši vspeh zabeležiti, in to je vsaj nekaj plačila za učiteljev trud. Ta vspeh je bil sicer še vedno najboljše merilo učiteljeve sposobnosti in spretnosti, a ravno dandanes dé učitelju prav dobro, kō se njegovo delovanje meri vzlasti po vnanjem blesku, a na notranjo prebavljivost se vse premalo gleda. Vrhu tega vé vsak učitelj iz vlastne izkušnje, s koliko večjim veseljem poučuje, kedar vidi pred seboj polne klopi; praznim klopem govoriti pa nikakor ni navduševalno delo, ne gledé na to, da učitelj pri nerednem šolskem pohodu kar ne more napredovati. Pri ravno zdaj se pojavljajočih šolskih okolnostih more učitelja jedino le to še tolažiti, da ima verno poslušajočo dečo pred seboj, ktera je v resnici željna večje omike, kakeršna bi se jej tu pa tam rada prikrojala. Pa nadejati se je, da se vse srečno izide v blagor otrok in naroda. — V našem okraju se je v par letih uže precej storilo za povzdigo šolstva. Šol imamo uže precejšnjo število, mej njimi mnogo večrazrednic, pa tudi učiteljstvo kaže, da mu je mar občne omike naroda. Z učili so nekatere šole obilo preskrbljene. Šolskih vrtov se ne manjka in nekteri se tudi marljivo obdelujejo. Želeti bi le bilo, da bi počeli učitelji sadjerejo tudi izven šole mej narodom gojiti in širiti. V tem obziru bi bilo najbolje, ko bi delovali vzajemno s „Ces. Rud. sadjerejskim društvom za Spodnji Štajer“ v Št. Jurju, ktero si je postavilo lep smoter, s pomočjo učiteljev in drugih odličnjakov in vplivnih mož povzdigniti sadjerejo na popolnejšo stopnjo in s tem narodu v gmotnem obziru mnogo koristiti. Torej treba k društvu obilo pristopati in tudi druge k temu nago-varjati. Tudi šolske knjižnice so po večrazrednicah zadostne, nekatere celo obilne, a po jednorazrednicah nedostatne. Otroci radi čitajo, zato bi se morala na to večja pozornost obračati. Okrajna knjižnica ima precej in nekaj prav dobrih knjig, a pošiljanje knjig po okrožnici na pojedine šole je uže dalje časa izostalo. Ne vem, zakaj! Vsaj bi večkratno čitanje dobre knjige nikomur ne škodovalo. Gledé šol mi je zabeležiti še ve-ela vest, da so se v teku par let štiri razširile in jedna se je na novo ustanovila. Razširile so se šole: v Hrastniku, v Trbovljah, v Trbovljah-Vode (zasebna šola) in v Loki pri Zidanem mostu; na novo pa se je ustanovila šola pri sv. Katarini nad Trbovljem. Ona v Razboru nad Loko se je pa uže prej osnovala. Na raz-

širjenih šolah nastavile so se gspdčne. učiteljice, tako da imamo zdaj v našem okraju uže 5 učiteljic na javnih šolah in 2 na zasebnej šoli v Trbovljah-Vode. Zadnjeji šoli priznal se je tudi značaj javnosti. Na novo se bode ustanovilo še nekaj šol, kakor n. pr. pri sv. Miklavžu blizu Rimskih Toplic in ekskurendna šola v Lokavcu blizu Gračniškega potoka; a dotične priprave zeló počasi napredujejo. Trebalo pa bi še več novih šol in tudi uže obstoječe bode treba s časom razširiti, če le ne bode nova šolska postava temu nasprotovala, česar pa se je bati. — Bolezni letos ne razsajajo v našem okraju tako hudo, kot vlani. Le v Laškem Trgu sta se morala dva višja razreda zaradi vnetice grla par dni zapreti. A vlani so razšjale otroške bolezni v našem okraju posebno neusmiljeno, in moralo se je s poukom na več šolah za dalje časa prěnehati; zato pa smo morali letos n. pr. pri nas uže s početkom oktobra šolo začeti, in še o Božiču in o Velikej noči nam je izpale dni nadomeščati. Za letošnje leto jeli smo zopet mej soboj hospitirati. Bode li ta naprava tudi letos obrodila kaj prida plodú, poročati hočem pozneje.*) Za slavnost šestoletne zveze Štajerske s pre-slavno dinastijo Habsburško začeli smo se uže po malem pripravljati; vsaj pismeno svojo udanost do Najviše vladarske hiše smo pri nas uže odposlali na primerno mesto.

Fr. Gabršek.

Šmarje pri Jelšah 18. marca 1883. (Pregled delovanja šmarijskega učiteljskega društva v letu 1882.) Z veseljem moram priznati, da je naše društvo v preteklem letu napredovalo v vsakem obziru. Akoravno malo število (12 udov), zborovali smo redno vsaki prvi četrtek v mesecu izvzemši čas o počitnicah in pò zimi. Učitelji so prav pridno prihajali k sejam; navzočih je bilo razven gostov, ki so nas pogosto počastili, vsakokrat po 8—10 udov. Pri šestih zborovanjih (2. marca, 4. maja, 1. junija, 6. julija, 3. avgusta in 9. novembra) bili so na dnevnem redu sledeči predmeti: a) Slovnica v ljudski šoli z učnim poskusom (g. Šetine), b) Parni stroj (g. Jurkovič), c) Pisalno-bralna metoda (g. Šumer), d) O zdravstvenih razmerah v ljudski šoli (g. Blenk), e) O pismenih oblikah (g. Večaj), f) O petju po številkah (g. Kotnik). Zanimiv je bil govor o parnem stroju, ki ga je g. Jurkovič zraven mnogo drugih učnih pripomočkov za prirodoslovje lastnoročno izdelal. Gledé pismenih oblik določili smo za ves okraj ene in iste oblike, večidel po „Začetnici“. G. Kotnik nam je priporočal petje po številkah. Ker se o teh „številkah“ dandanes mnógo govori, sklenilo se je, da naj gg. Škrabl, Jurkovič in Kotnik v prihodnjem zborovanju na podlagi lastne skušnje o tem predmetu poročajo. Omenim naj še, da je društvo pristopilo k „Matici Slovenski“, naročilo si „Učiteljskega Tovariša“ in „Popotnika“ in za razstavo učnih pripomočkov v Gradcu darovala 5 gld. Najvažniše za društvo je pa zjedinjenje z učitelji rogačkega okraja, kar je „Popotnik“ že poročal.

Šetine.

Janez Kocmut. †

Dne 19. marca t. l. izročili so se tihemu grobu pozemeljski ostanki Janeza Kocmut nadučitelja v Rušah, kateri je 18. t. m. za mrtvoudom umrl.

Razun preobilne množice iz domače in sosednjih župnij, spremljalo ga je na zadnji poti tudi mnogo njegovih tovarišev iz okolice, med njimi šolski nadzornik g. Fr. Robič. Ko položé krsto v grob, povzame g. župnik W. besedo ter v kratkem omenja pokojnika zasluge za domačo župnijo, v kateri je polnih 24 let služboval. Zdaj pa si tudi videl, kako je ranjki, za ljubezen, ktero je v svojem življenju sejal, žel premnogo hvaležnih solzie. Po končanem govoru zapeli so mu tovariši nagrobnico „Blagor mu“ v sladki in mirni večni počitek.

Pokojnik se je porodil dne 19. junija 1825. leta pri sv. Urbana blizu Ptuj. Dopršivši svoje nauke leta 1840—1843 služboval je kot pomožni učitelj v L e m b a h u

dvakrat in sicer od 2. novembra 1843. l. do 19. aprila 1848. l. in od 22. sept. 1850 l. do 7. maja 1853. leta.. dalje v Puščavi $\frac{1}{2}$ leta kot provizor, eno leto v Slivnici pri Mariboru kot pomožni učitelj in provizor in 1 leto kot podučitelj pri sv. Petru pri Mariboru. Leta 1849 meseca oktobra je napravil v Gradcu izpit učiteljske sposobnosti. Mesca maja (7) je prišel drugokrat za provizorja v Puščavo, kjer je bil dne 20. julija 1853 stalnim učiteljem potrjen.

Tukaj je imel jako težavno delo. Ker je leta 1852 šola in duhovnišče do ta pogorelo, najela je občina, za čas, da se zgradi novo šolsko poslopje, šolsko izbo pri cestnem pekarju S koliko težavo je poučeval v krčmi, kjer se je neprestano popivalo, kričalo in na utekališču igralo, pripovedoval je večkrat sam. Pa vkljub vsem tem nezdogodam se je savljenje novega poslopja od leta do leta odlašalo. Koemut se je na vso moč trudil, da se storé potrebni koraki v stavljenje šolskega poslopja; ko pa vidi, da vse nič ne izda, sestavi prošnjo do Njif Veličanstva. Le to prošnjo podpisal je on, in, kakor pravi sam, vsi njegovi ljubi učenci. Odgovor na to je bil stavbišk navod, ki čez tri tedne l. 1856 v največjej zimi prišel iz Grada, da ogleda in presodi razmere.

Čez leta dni, 20. julija 1857, začelo se je staviti novo poslopje, katero se je do jeseni 1858 dodelalo. Dne 3. novembra 1858 preselil se je J. Koemut v svoje novo stanovanje. Pa le kratko časa je tukaj prebival, kajti je bil presmeščen v Ruše, kamor je 22. decembra 1858 odšel. V Puščavi je služil ravno 6 let, v Rušah pa 24 let in 29 dni.

Ranjki zapusti vdovo in dva sina od prve, pred 12. leti umrle žene, namreč dr. Julijan Koemut, sekundarija na ljubljanski vojaški bolnišnici in njegovega, komaj 12 let starega brata, ki žalujeta po prerano umrlih stariših.

Mladina izgubila je ž njim učitelja blagega srca, učitelji pa prijaznega in odkritosrčnega prijatelja. Posebno pa nam je povdariti, da je bil pokojnik ves čas svojega življenja zvest sin svojemu narodu, ter se je tudi trudil mu do večje veljave in sreče pripomoči.

Vsikdar je bil naročnik slovenskih listov, kakor si je tudi druge slovenske knjige rad omisljeval. V svojem narodnem prepričanju pa ni nikdar omahoval, ter si je tako ohranil do zadnjega diha, čist, neoskrunjen in posneme vreden značaj.

Bodi mu zemljica lahka! Bodi mu blagi spomin!

F. P.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] daroval je občini sv. Duh v Ljutomerskem okraju 100 gl. za zgradbo šole:

[Presvitli cesar] bode na svojem potovanju ob priliki 600letnice na Kranjsko meseca julija obiskal na Štajerskem razven Grada tud še mesta: Radgona, Maribor, Slov. Bistrico in Celje.

[Šolski prijatelj.] Da bi se mladina že privadila varčevanju in že ona se začela posluževati prekoristnih zavodov poštnih hranilnic, podaril je v Krškem šolski prijatelj, gospod Mihael, 200 poštnohranilnih kart vsem otrokom tamo ljudske in meščanske šole. Naj bi blagi mož povsod veliko posnemalcev našel!

[Odlikovanje] Dvorn. svetnik Marko V. Lipold v Idriji — rojen Mozirčan — dobil je red železne krone tretje vrste.

[Avgust Armin Lebnovih skladb], na ktere smo naše čast. bralce opozorili v 3. številki našega lista, je prišel ravno kar na svitlo 1 zvezek, ki obsega 6 zelo mi-nih kompozicij. Z ozirom na jako nizko ceno — 25 kr., po pošti 30 kr. — prijateljem domače muzike te skladbe, o kterih se je celo nemški slavni kritik dr. Ed.

Hanslick pohvalno izrazil. Naj bi bila naročba prav mnogobrojna, da bi se teh skladeb skoro vrstil zvezek za zvezkom, kakor nam obeta gosp. izdajatelj, skladateljev brat, Janko Leban, učitelj v Lokvi (Corgnale) v „Opomnji“:

[„Učiteljska zadruga hrvatska“] ima 28.140 gld. 51 kr. premoženja.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. G. Budna premesti se iz Črešnjevca k sv. Benediktu v Slov. Goricah, gosp. Gaber pa v Črešnjevce kot nadučitelj. Gosp. Josip Pinter postal je učitelj v Šromljah.

Listnica.

Gosp. T. G. v št. J. n. j. ž.: Kar ste poslali, nam sicer ugaja; porabiti pa le zamoremo, ako tudi to pogovorite, kar je v knjigi. Tudi nam blagovolite objaviti ime. — Gosp. M. S. . . . é v G. Prejeli; trebalo pa bode nekoliko opiliti. — Gosp. S. C. v K. Lepa hvala; le še večkrat kaj! Gosp. F. P. v P. Se zgodi po Tvoji želji. — Gosp. J. L. v K. Ko hitro mogoče.

Podučiteljska služba

se razpisuje na trirazrednici v Gornjem gradu v III. plačilnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to službo blagovolijo svoje prošnje s potrebnimi prilogami po predpisani poti do 15. ma a 1883 krajnemu šolskemu svetu v Gornjigradu poslati.

Okrajni šolski svet Gornjigrad dne 1. aprila 1883.

Predsednik: Haas.

IVAN LEON

(veliki trg) v Mariboru (veliki trg)

priporoča slavnim uradom in p. n. občinstvu svojo izvrstno vredjeno

tiskarno

v izdelovanje vsakovrstnih tiskovin po najnižji ceni. Na dalje priporoča slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svetom svojo veliko zalogo vsakovrstnih tiskovnia za šolsko in administrativno potrebo v slovenskem in nemškem jeziku.

Tudi se pri njem dobé razne pisalne in risalne priprave po najnižji ceni, mej drugim

500 po sat. papirja fl. 2.60
500 pal po fl. 1.80

Na dalje je pri meni izišel in se dobi (po 3 kr. pola)

Službeni razkazek (Dienstes-Tabelle)

po naredbi e. k. dežel. šolsk. sveta dne 31. marca 1881 št. 1868.

Z odličnim spoštovanjem

I. Leon